
ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ПЕДАГОГІВ-НОВАТОРІВ**Іван КРАВЧЕНКО****ПРАКТИЧНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗМІСТУ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ГРУП У СУЧАСНОМУ ВІЙСЬКОВОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Успішно реалізувати Державну програму будівництва й розвитку Збройних сил України в галузі військової освіти можна за умови цілеспрямованої та скоординованої діяльності всієї ієрархії управлінських і виконавчих структур на основі наукових засад планування, технології виконання ухвал, контролю й коригування дій [1].

Аналіз практичного стану діяльності військової навчально-виховної групи в сучасному військовому навчальному закладі дає підставу стверджувати, що стан навчання, військова дисципліна, несення вартової та внутрішньої служби, оцінка взаємостосунків між курсантами групи не відповідають вимогам сьогодення щодо підвищення рівня професіоналізму Збройних сил України.

Професійна діяльність офіцера має безпосередньо педагогічний характер. Від його знань, педагогічної майстерності залежить кінцевий результат навчання та виховання військовослужбовців. Які ж знання на сучасному етапі необхідні офіцерові як учителю й вихователю? Насамперед — це педагогічні знання. Ще К.Д. Ушинський вважав, що виховання має об'єктивні закони, знання яких потрібні педагогу для цілеспрямованої та раціональної діяльності. Але щоб пізнати ці закони і врахувати їх, треба передусім вивчити сам об'єкт виховання: "Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна насамперед пізнати її також в усіх відношеннях" [2].

На жаль, вища військова школа поки що не може похвалитися досягненнями в психологічному забезпеченні службової діяльності, бойового навчання військовослужбовців, їхніх дій в екстремальних умовах. Психологічна підготовка до цього часу ще не знайшла свого місця в системі всебічного вишколу, підготовці військ у поєднанні з недостатніми педагогічними навичками курсантів і слухачів ВВНЗ, вона серйозно впливає на загальний рівень підготовки особового складу, забезпеченні належного морально-психологічного стану підрозділів загалом і особистості військовослужбовців зокрема. Це ж саме стосується і педагогічної підготовки. Аналіз помилок, що допускають офіцери в практичній діяльності, свідчить перш за все про недостатній рівень їхніх педагогічних знань та відсутність основних компонентів педагогічної готовності до роботи з особовим складом. Становище, що склалось у військово-педагогічній практиці, потребує принципово нових наукових підходів до педагогічної освіти у вищих військових навчальних закладах.

Специфіка військового навчального закладу така, що кожний новий навчальний рік у ньому розпочинається в оновленому складі. Приблизно 25 % курсантів інституту поповнюють ряди офіцерських кадрів ЗС України, і такий же відсоток учорашніх школярів, учнів технікумів, коледжів, солдат строкової служби вступають до нього на навчання.

У юнаків, що вступили до вищого військового навчального закладу, вченими і практиками зафіксовані диспропорції між соціальним і психофізіологічним дозріванням, уповільнення процесу соціалізації, виникнення суперечностей у вольовій і моральній сферах, споживацькі настрої, егоцентризм, культ жорстокості й сили, що породжує виникнення позастатутних взаємин, неформальних мікрогруп і лідерів, веде до розрізненості групи, створює загрозу цілісності єдиного військового організму.

У той же час процес соціалізації особистості в силу відомих причин сповільнився, що позначилося на ослабленні соціального й особистісного контролю молодих людей над своїми вчинками. Реально самостійний соціальний досвід юнак уперше одержує в Збройних силах, де часто суперечності у вольовій і моральній сферах молодих людей розв'язуються на тлі турбот і труднощів військової служби. Сюди варто додати процвітаючі серед молоді споживацькі настрої, культ жорстокості і сили, егоцентризм. Чимало молодих людей приходять в армію під впливом засобів масової інформації: телебачення, кіно, газет, де висвітлення питань армійської дисципліни здійснюється часом з розумінням "тиражної читабельності" статей і "масовості" кіноглядача. Культ насильства в кіно породжує ранній деспотизм, а тенденційність викладу матеріалу в пресі — підвищену збудливість.

Таким чином, до військових навчально-виховних груп потрапляють особи, які слабо соціально адаптовані, можуть негативно впливати на навчальну групу в цілому. Далеко не кожний першокурсник з успіхом включається в життя військового навчального закладу. Деякі з них боляче переносять втрату з дитинства закріплених товариських відносин і стереотипів поведінки, опіки, уваги та підтримки батьків і вчителів. Це з перших днів негативно позначається на стані навчання і виховання. Велика роль у забезпеченні швидкої і безболісної адаптації до незвичних життєвих умов і обов'язків, що їх накладає новий соціальний статус, у зв'язку з цим належить військовим навчально-виховним групам вищих військових закладів освіти.

Затримка в її формуванні призводить до зниження ефективності навчання, збільшення часу, необхідного для того, щоб донести певний обсяг знань до курсантів, які б відповідали вимогам освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) випускника ВВНЗ. Бувають випадки неготовності до виконання професійних обов'язків на особистісному рівні, деякі курсанти не можуть повністю реалізувати свій індивідуальний потенціал, у них ускладнюються процеси соціальної і професійної адаптації. Психологічно не підготовлений, невдало призначений в ту чи іншу навчально-виховну групу, курсант частіше підпадає під вплив негативних чинників, що супроводжують професійну діяльність, відчуває особистісні деформації, сам починає вдаватися до неадекватних форм взаємин з іншими людьми. Це свідчить про недопустимість стихійного формування військових навчально-виховних груп, оскільки такі групи наперед позбавлені можливості реалізувати наявний педагогічний потенціал. Під час теоретико-логічного аналізу наукового доробку військової педагогічної науки нами уточнено й модифіковано поняття "педагогічний потенціал військової навчально-виховної групи".

Поняття "педагогічний потенціал військової навчально-виховної групи" розуміємо як сукупність прихованих навчально-виховних можливостей військових груп, що на основі розробленого процесу, умов, системи засобів можуть бути реалізовані. Зокрема, такі з них: подальша профорієнтаційна робота зі спрямування курсантів на майбутню діяльність у військах; формування особистості майбутнього офіцера з високими моральними і громадянськими якостями; забезпечення особистісно спрямованого, суб'єкт-суб'єктного характеру військово-педагогічного процесу в системі "взвод — батальйон" з метою виховання психолого-педагогічної, спеціальної і професійної компетентності майбутніх офіцерських кадрів; доцільна організація індивідуальних, групових і фронтальних форм навчання і виховання з метою засвоєння професійних знань, умінь і навичок, підтримання боєздатності особового складу на сучасному рівні; поєднання вимогливості з повагою до особистості курсанта з метою недопущення і попередження фактів нестатутних відносин; виховання обов'язку високо тримати честь офіцера Збройних сил України, потреби військової культури, особистої досконалості, самовизначення у військовій кар'єрі.

Список використаних джерел

1. Нецадим М.І. Методологічні основи планування розвитку в системі військової освіти. *Педагогіка і психологія*. 2000. № 4. 79 с.
2. Ушинський К.Д. Твори в 6-ти тт. К., 1952. Т. 4. С. 28.

Руслана ЛОЦМАН

ШКОЛА УКРАЇНОСПІВУ: ВІД МИКОЛИ ЛИСЕНКА ДО НІНИ МАТВІЄНКО

Передача традиції українспіву з уст в уста від старшого покоління молодшому, його збереження та пошук дієвих методик навчання не втрачають своєї актуальності через століття. Українська народна пісня давно позиціонує себе основою просвітницько-виховної діяльності та мистецької освіти, тож недарма саме з неї починається знайомство маленької особистості зі світом музики. Усвідомлюючи важливість використання потужного потенціалу українспіву, як тисячолітньої традиції, в процесі музичного виховання учнів та фахового становлення студентів, розглянемо в межах даної статті становлення національної школи співу від Миколи Лисенка до Ніни Матвієнко. Що ж об'єднує цих двох світочів української культури? Не лише високий професіоналізм та мистецька творчість, але й втілення практичного досвіду в педагогіці.

Микола Лисенко – основоположник української композиторської школи, видатний теоретик і педагог, у 1904 році відкрив першу музично-драматичну школу в Україні. Основою його системи музичного виховання був всебічний розвиток учнів на фольклорній основі, тож народні пісні вивчалися учнями в шкільному хорі, під час постановки та гри вистав тощо. Згодом Музично-драматична школа М. Лисенка переросла в Музично-драматичний інститут, де навчатимуть українспіву на факультетах - «вокально-сценічному», «музично-педагогічному» та «музично-науковому».

Укладена М. Лисенком «Збірка пісень в хоровому розкладі» сприяла подальшій розробці методичних матеріалів для навчання українспіву в закладах шкільної та мистецької освіти. К. Стеценко, будучи керівником хору школи М. Лисенка, продовжив його справу, розробивши «Початковий курс нотного співу» для учнів з використанням значної кількості основі опанування українського народно-пісенного репертуару. Використання підручника передбачало взаємозв'язок з раніше виданими музичними збірками для дітей: «Проліски» Я. Степового, «Дитяча розвага» С. Титаренка, «Танки та ігри народні» В. Верховинця та інші.

Продовжили справу М. Лисенка видатні композитори, фольклористи та музикознавці, які збирали усну народну творчість та на її основі готували збірники для навчання українспіву в школах. Зокрема, Ф. Колесса підготував наступні праці: «Шкільний співаник» (1925), «Співаймо! Збірничок пісень на два голоси для шкільної молоді на весняне свято пісні» (1926), «Збірник народних пісень в укладі на три голоси для ужитку шкільних хорів» (1927). Б. Яворський - педагог-новатор, який розробив власну систему музичного виховання, створив солоспіви та обробки українських народних пісень, а також теоретичні праці зі співу: «Вправи з голосоведення», «Вправи з утворенням схем ладового ритму», «Будова музичного твору у зв'язку з його виконанням» та ін.

Авторський посібник «Нотна грамота» (1919) М. Леонтовича, видатного композитора та педагога, укладача збірок народних пісень, вміщує тренувальні вправи для співу з листа, пояснення та пісенні зразки різних жанрів: веснянки, пісні-хороводи, побутові та історичні пісні, дитячі пісні-ігри. Особливо цінними є праці М. Леонтовича: